

ГРОШІ ТА ЦИВІЛІЗОВАНЕ ЛЮДСТВО

Актуальність теми дослідження. Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку деякі національні гроші стали виконувати функції світових [1, с. 94-110]. Окрім чисто економічних функцій (міра вартості, засіб обігу, платежу, нагромадження, функція світових грошей), гроші є фактором формування психіки людини у виживанні, існуванні, самозадоволенні, посіданні певного статусу в суспільстві тощо.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо вивчення зв'язків сучасної людини з матеріальними цінностями, які реалізуються через гроші. Втілення мети обумовлює вирішення таких завдань: дослідити зміст і природу грошей як феномена, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування культури як соціального буття людини; визначити місце феномена грошей у розвитку соціального буття як чинника, що визначає сенс людського життя; вивчити безпосередній зв'язок грошей з цивілізованим людством.

Об'єктом дослідження виступає феномен грошей як прояв буття цивілізованої людини.

Предметом дослідження є соціально-філософський аналіз грошей як цінності, що є невід'ємним фактором соціального буття.

Гроші відіграють дуже велику роль у розвитку людства, через гроші робиться багато доброго і поганого, як монета, у якій дві сторони. Якщо б не було грошей, багато унікальних речей не було б придумано, людство б повільніше розвивалося і т.д.

Але якби не було грошей, життя було б зовсім іншим. Приведемо декілька прикладів: наркомафії напевне не було б, оскільки немає грошей і немає для чого розповсюджувати наркотики, оскільки заробити грошей вони не зможуть. Не було б грошей, не було б корупції.

Кожна людина хотіла б бути багатою, щоб нічого не потребувати, але багатство може і погіршити твоє становище, якщо ти ніколи не володів великими грошима і тут ти виграв у лотерею один мільйон доларів.

Ми всі стали заручниками грошей. Які б ми не говорили високі слова про сенс життя, а гроші все одно виходять на перше місце. Без них зараз нікуди, починаючи з пологового будинку і закінчуючи похоронами. Якщо раніше люди щось робили своїми руками, щось самі вирощували, то сьогодні нас привчили жити по іншому. Світом править бізнес, у якого головне це прибуток. І тому навіть коли нам дають зарплату, але при це будь-якими способами хочуть її забрати назад. Придумуючи нам різні нові хитрощі. Людям навіюють нові товари, послуги, кредити без яких ми просто не зможемо жити, а ми і ведемося вірячи рекламі. І все це нас затагує все більше і більше, ми все більше і більше витрачаємо і не помічаючи, що стаємо рабами грошей.

Гроші є одночасно і потужним мотиватором, і фрустратором. Інформаційна унікальність грошей виражається в їх універсальності, а також у своєрідному прояві цілісності, що трансформується у здатність поєднувати і одночасно роз'єднувати людей. Саме обмін створює зв'язок між індивідами і поряд з цим визначає їх приналежність до певної групи, спільноти чи інституту, тобто роз'єднує. Характеристику грошей як соціально-психологічного феномена дає Ф. Хайек. На його думку, гроші – найабстрактніший з усіх економічних інститутів, через який опосередковуються найзагальніші, непрямі, віддалені наслідки індивідуальних дій, що сприймаються чуттєво.

Висновки. Посівши місце універсальної „ланки між об'єктами” економічних відносин, гроші позначають не природну, а соціальну значущість речей, а отже виступають як інформаційний інструмент у соціальній комунікації: по-перше, гроші за походженням це товар, але не просто товар, а носій певних суспільних відносин, формування яких зумовило виділення із широкого ряду звичайних товарів одного грошового; по-друге, як результат тривалого еволюційного розвитку товарного виробництва і ринку гроші самі не можуть бути застиглим, раз і назавжди даним явищем, а повинні постійно розвиватися як по суті, так і за формами існування; по-третє, гроші не можуть бути відмінені чи змінені угодою людей або рішенням держави до тих пір, поки існують адекватні грошам суспільні відносини, так само, як і не можуть бути “введені” там, де таких відносин не існує.

Література

1. Гончарук (Чочал) Т.В., Джугла Н.В., етнологічні ітенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. – Тернопіль, 2018. - №1-2. – с 155-162.
2. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. – Львів, «Логос», 2005. – с 210-215
3. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. — 2-е вид., переробл. і доповн. — К.: Алерта, 2011
4. Скринник З. Е. У грошей своя філософія / З. Е. Скринник // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 10. – С. 44–47.
5. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. – 416 с
6. <https://openmind.com.ua/category/blog/business/>
7. <https://uk.wikipedia.org>

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми. Проблематика соціальної нерівності займає одне з центральних місць соціально-філософських досліджень. Відомо, що усталені теоретичні уявлення соціологів про соціальний порядок окремого суспільства загалом ґрунтувались на аргументах та доказах важливості наукової ідентифікації та розкриття змісту різнопланових соціальних нерівностей, котрі спричинили диференціацію суспільства. Масштабне загострення нерівностей між державами світу суттєво актуалізували потребу поглиблених теоретичних соціально-філософських досліджень. Саме соціальна нерівність виступає найважливішим стимулом структурної диференціації, а в конкретній структурно-диференційованій соціальній системі певна сукупність соціальних нерівностей є визначальним системним критерієм її якісної специфіки.

Нерівність є незмінною рисою суспільства. Це обумовлено як соціальним, так і індивідуальним фактором. В кожного громадянина власні погляди, ідеї, характер та тип мислення. В умовах сьогодення часто спостерігаємо індивідуальну нерівність. Соціальна нерівність є більш суперечливою: вона створена місцем та роллю в суспільстві, статусом. Проблеми соціальної рівності та справедливості в сучасній Україні є очевидними. Вони проявляються в надмірній диференціації суспільства на багатих та бідних, недосконалих гендерних відносинах між чоловіками та жінками, соціальних розбіжностях між регіонами, міжнаціональних та міжрелігійних суперечностях тощо. Все це суттєво підриває соціальні та духовні основи єдності українського суспільства, перспективи його подальшого розвитку.

Дослідженням проблеми нерівності займалися такі науковці: В. С. Бакіров, В. В. Баранівський, М. В. Судаков, Е. М. Лібанова, В. В. Бурга, В. В. Левкулич, О. Г. Коломієць, О. Симончук, В. Тарасенко, В. Хмелько та інші.

Мета дослідження полягає в концептуалізації соціально-філософських підходів до вивчення соціальної нерівності в контексті розбудови правової держави.

Завдання дослідження: здійснити аналітичний огляд основних пізнавальних орієнтацій та охарактеризувати зміст сучасних теоретико-методологічних суперечностей соціологічно-філософського дослідження соціальної нерівності як основоположного чинника структурної диференціації; з'ясувати особливості соціально-філософської концептуалізації соціальної нерівності в класичних концепціях класової диференціації; конкретизувати пізнавальний статус поняття «соціальна нерівність» як категорії сучасної соціально-філософської теорії.

Об'єкт дослідження: аналіз соціальної сфери сучасного українського суспільства.

Предмет дослідження: прояви соціальної напруженості та соціальної нерівності в сучасному українському суспільстві.

Проблема соціальної нерівності завжди займала центральне місце у дослідженнях багатьох вчених. Насамперед, з'ясуємо, що ж таке соціальна нерівність. В. В. Баранівський обґрунтував це таким чином: форма соціальної диференціації, при якій окремі індивіди, соціальні групи, верстви, класи знаходяться на різних щаблях вертикальної соціальної ієрархії і володіють нерівними життєвими шансами і можливостями задоволення потреб [2, с. 72]. Протягом тисячоліть не припиняються дискусії щодо справедливості чи несправедливості диференціації суспільства.

В античні часи поняття «рівність» не сприймалося зовсім. Люди, які перш за все шанували довершеність та перевагу, вважали за честь підкорятися могутнішим. Проте з розвитком суспільства, політичних ідей та мислення спостерігаємо певні зміни в ставленні до даного поняття. На думку американського соціолога П. Сорокіна, нерівність є стимулом до дій, не лише характеристикою суспільства, а й джерелом його розвитку. Проте низка вчених стверджує, що соціальна нерівність не змушує людей рухатися вперед, а навпаки вбиває надію чогось досягнути. Адже вона забирає в особистостей нижчого класу те, чого бажає кожен – доступ до багатства, влади та слави. В цьому контексті варто згадати твердження В. С. Бакірова: «Нові соціальні нерівності зумовлюють нові процеси в ідеологічній сфері, у політичних дискурсах, змінюють фундаментальні культурні орієнтації, посилюють цивілізаційні конфлікти» [1, с. 6]. Тобто, лише посилюють невдоволення та суперечки, створюючи нові сфери соціальної нерівності.

Регулювання суспільних відносин відбувається всезагальним правовим принципом рівності, які постають в остаточному вигляді як нерівності у вже набутих правах (нерівних за своєю структурою, захистом і об'ємом прав різних індивідів – суб'єктів права). Формально-правова рівність не усуває усі відмінності між різними індивідами, а лише формалізує й упорядковує ці відмінності на єдиній основі, перетворює невизначені у формально-визначені нерівні права вільних, незалежних один від одного рівних осіб. У цьому й полягає специфіка та суть, межі та цінності правової форми опосередкування, регуляції й упорядкування суспільних відносин [6, с. 7].

Рівність – одне з ключових питань минулої і сучасної правової думки. Проблема рівності має неабияке значення у філософії права та філософії загалом. Саме рівність вважають вимогою правди та справедливості. З юридичної точки зору, неможливо створити суспільство без соціальної диференціації. Проте реально забезпечити людям рівні права та можливості. Торкаючись сучасного розуміння рівності у філософії права, необхідно звернути особливу увагу на ліберальну концепцію рівності, яка опрацьована американським політологом Рональдом Дворкіним. Вчений зазначав: «Ми маємо розглядати два відмінні принципи, для яких рівність є політичним ідеалом. Перший вимагає, щоб уряд ставився до всіх своїх підданих, як до рівних, тобто таких, що мають право на рівну турботу і повагу. Другий принцип вимагає, щоб при розподілі певного ресурсу можливостей уряд забезпечував такий стан справ, за якого всі вони були рівними чи майже рівними в цьому плані» [3, с. 81]. Усвідомлення соціальної рівності на різних етапах соціально-історичного пізнання безпосередньо залежить від об'єктивних потреб людського співіснування, соціальних властивостей відносин людей у процесі їхньої трудової діяльності. У міру розвитку людського суспільства, утвердження в ньому нових, культурно-ціннісних форм взаємин між людьми змінюється і саме уявлення про соціальну рівність та моделі її реалізації.

В контексті правової держави юридично закріплено рівність усіх громадян в суспільстві. Важливим аспектом при цьому є реалізація цього в реальному житті. В межах об'єктивістських соціологічних теорій найбільш виразною сутнісною